

Hämnd, ljuva bokhämnd

KVINNOFREDE När män lämnat hjärtan i kras efter sig, har kvinnor tyst och diskret gråtit på kammaren. Tills nu. I bok efter bok berättar ilska kvinnor öppet om hur relationen egentligen var.

AV LOTTA PALMELIUS FOTO ISTOCKPHOTO

Vi ses i min nästa bok.

Ja, nu kommer hon. Den bedragna hustrun. Den andra kvinnan. Den ratade flammen. Hon tiger inte längre still, sitter inte bölände och åltar skammen över att ha blivit sviken, slagen eller övergiven. Ty hon har ordet i sin makt. Gråt inte, skriv!

Den senaste tiden har bokföden fyllts av verk från kvinnliga författare som med vässade tangenter skildrar sin bild av en kärleksrelation – hur det egentligen var. Det tycks forska ut ett uppdämt ursinne över att män kommer undan med att bete sig illa, glömma och obekymrat gå vidare. Nog nu.

Detta är kvinnor på krigsstigen. Kvinnofrede 2.0. Likt amasoner har de offrat, om inte ena bröstet så en del av sig själva för att sikta bättre och få in en välformulerad fullträff. Inte döda, bara rispa, men tillräckligt djupt för att sära den uppblåste mannen.

Hämnd, ljuva hämnd.

I *Århundradets kärlekskrig* tar litteraturvetaren **Ebba Witt-Brattström** heder och ära av den manliga huvudpersonen. Boken beskriver ett 30-årigt äktenskap i slutfasen och en rad kränkningar dras fram i ljuset. Det är en urartad dödsdans där beskyllningar som "feministkärning", "pigfitta", "översit-

tare" och "oerotisk tölp" haglar.

I boken benämns de stridande som "hon" och "han", men det är svårt att läsa utan att se de offentliga personerna framför sig; professor Brattström och exmaken akademiledamoten **Horace Engdahl**.

Det är litteratur. Man får inte glömma det. Fast utan att vara "based on a true story", så använder ju författare egna erfarenheter när de skapar litteratur. Och ska man tro vad som sagts i intervjuer så var litteraturkändisarnas skilsmässa för två år sedan rätt smutsig.

Häpnar över makens cynism

Samma sak gäller författaren **Martina Haag** och tv-profilen **Erik Haag**. Vid årsskiftet kom **Martina Haag** ut med boken *Det är något som inte stämmer*, ett par år efter deras skilsmässa. Där inser det kvinnliga jaget att maken i ett halvår varit otrogen med en kvinna på jobbet som han spelar in en tv-serie med. Har man läst

skvallerpressen drar man lätt paralleller till verkligheten.

Boken ångar inte av furios ilska, men ger kvinnans version av hur det är att bli bedragen och lämnad: "Han är redan igenom och förbi. Han är färdigskild mentalt och nu är det bara lite formaliteter kvar, som att informera mig."

Hon häpnar över den cynism maken uttrycker: "Du kan skriva en rolig bok om det här, om du vill. Ja, sådär lite i underdogperspektiv, som dina andra böcker, /.../, det är helt okej med mig om du gör det."

Denna manliga tanklöshet som vållar så stor smärta, känner vi igen från **Lena Anderssons** böcker om Ester Nilsson. I *Egenmäktigt förfarande* förälskar sig Ester i konstnären Hugo Rask. Med stor humor skildrar författaren hur romanjaget övertolkar minsta signal han ger – och de är många och motstridiga.

I *Utän personligt ansvar* möter Ester skådespelaren Olof

Ett äktenskaps sista strid är Ebba Witt-Brattströms tema.

FOTO MARIE KLINGSFOR ROTSTEIN

Att bli bedragen och lämnad berättar Martina Haag om.

FOTO ANNA-LENA AHLSTRÖM

Steen. Han är gift och lovar visserligen aldrig att lämna sin fru, men ger Ester ständigt hopp genom att alltid kontakta henne.

Böckerna är en studie över hur ickehandlingar kan vara lika sårande som aktiva gärningar.

Att bli omskriven – i god eller dålig dager – tycks vara smickrande, ty någon trädde fram och sa inte utan stolthet: "Jag är Hugo Rask!"

Vägrar vara diskret

Mycket mer feministisk ilska osar det ur **Aase Bergs** kommande roman *Kvinnofällan*, som finns i utdrag i tidningen 10-tal. Där har kvinnan dumpats av en gift man som nu gått tillbaka till sin fru. Älskarinnan vägrar vara diskret och hjälpa till att dölja otroheten.

Släta över och hålla tyst för husfridens skull i hans hem, ljuva hem? Glöm det. Nu gäller hämnd, ljuva hämnd.

Även i senaste diktsamlingen *Hackers* angriper Aase Berg be-

kväma män: "Vi är kvinnofällan. Vi är värdinnejuret, uppkopplad mot slappköttade parasiter såsom lata män och manipulativa knullviljor och bortskämt omedvetna sällskapshjon."

I samma anda gick **Carina Rydberg** med sin självbiografiska *Den högsta kasten* 1997 bärsärk mot kultureliten. Den kvinnliga författaren i boken är förälskad i en advokat. Hon hänger på krogen, blir upptagen i hans grabbgång, men ratas sedan och han vill inte veta av henne.

Det nya är att Rydberg ger alla sina rätta namn, och hon medgav att hon var ute efter att skada vissa. Tio år senare eldar **Maja Lundgren** under vreden med *Myggor och tigrar* när hon beskriver otrohet bland namngivna personer på en redaktion och med ett Kill Bill-raseri sätter svärdets spets på kulturelitens sexistiska jargong.

Kvinnlig frustration beskrev redan **Anna Maria Lenngren** på 1790-talet när hon ironiserade över kvinnorollen i *Några ord*

Låt-gå-relationens smärta sätter Lena Andersson ord på.

FOTO ULLA MONTAN

till min kära dotter – ifall jag hade någon: "Med läsning öd ej tiden bort – vårt kön så föga det behöver. Och ska du läsa gör det kort, att säsen ej må fräsa öfver!"

Säsen fick en hedersplats även 170 år senare hos **Sonja Åkesson** i *Vara Vit Mans slav: "Hustru diska sås, Hustru koka lort, Hustru sköta grums. Vara Vit Mans slav."*

Fast nu är ironin borta, ilskan anas. Och mannen gör entré, en osnygg figur som blir full och svär, men han utlämnas inte. Ett oskrivet tystnadslöfte vilar ännu över parrelationen.

Det är **Märta Tikkanen** som 1979 tar bladet från munnen. Hon är gift med Finlands store författare **Henrik Tikkanen**, kulturlivets gunstling. I gripande vackra *Århundradets kärlekssaga*, vars titel Ebba Witt-Brattström travesterat, beskriver hon äktenskapet vid en alkoholists sida med svek, otrohet och misshandel.

Men där finns också en dry-

pande ironi och den där "förbannade kärleken" som avväpnar stridslusten. Och sorg över att drömmen om att tillsammans "stå i bredd" kom på skam:

"Om nån annan får beröm betyder det för dig att du blir mindre. Om nån annan misslyckas så har du vuxit."

Debatten gick het: Får man blotta en offentlig person så här!?

Ja. Alla Märta Tikkanens efterföljare visar att berättelsen är större än det privata dramat, ordet starkare än verkligheten.

Eller som Tikkanens make sa: "Jag förlåter dig aldrig om du inte ger ut boken!" Sista ordet till en man, alltså. □

